

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**T. T. BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2022/56987
Karar Tarihi : 27/5/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE
Raportör : Hüseyin ERAL
Başvurucu : T.T.
Vekili : Av. Abdullah AKDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvuru hakkında cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu; soruşturma kapsamında alınan ifadelerinde müştekinin rızasıyla birlikte olduklarını, müştekideki yaralanmaların müştekinin düşmesi nedeniyle meydana geldiğini beyan ederek atılı suçlamayı reddetmiştir. Bursa Şehir Hastanesi tarafından düzenlenen 31/8/2019 tarihli adli muayene raporunda; müştekinin sol diz, sağ bacak ve kolunda *abrazyon* ve *ekimoz* (sıyrık ve morarma) tespit edildiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu, soruşturma kapsamında nitelikli cinsel saldırı suçundan 1/9/2019 tarihinde tutuklanmıştır.

4. Başsavcılık tarafından başvuru hakkında cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından cezalandırılması talebiyle 3/9/2019 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvuru müdür olarak görev yaptığı işyerinde çalışan müşteki ve diğer çalışanlarla birlikte alkol aldıktan sonra müştekiyi işyerinde bulunan bir odaya götürerek kapıyı kilitlediği, sonrasında müştekinin alkollü olmasından faydalanarak zorla nitelikli cinsel saldırı eylemini gerçekleştirdiği olay kapsamında müştekinin kollarından ve bacaklarından basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek şekilde yaralandığına ilişkin adli rapor, müştekinin olaya ve oluşa uygun anlatımlarının tanık beyanlarıyla desteklendiği dikkate alınarak başvuru hakkında cezalandırılması talep edilmiştir.

5. Başvuru hakkında yargılamaya Bursa 15. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) başlanmıştır. Mahkeme tarafından 16/9/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğer işlemlerin yanı sıra başvuru ve müştekinin duruşmada hazır edilmesine karar verilmiştir.

6. Yargılama altı celsede tamamlanmıştır. Birinci celsede başvuruçunun savunması alınmış, müştekinin şikâyet ve beyanları tespit edilmiş, başvuruçucu ve müştekiye ait DNA inceleme raporunun akibetinin araştırılmasına ve yine dosya kapsamında adı geçen altı farklı tanığın dinlenmesi yönünde işlem yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuruçucu; mahkeme huzurundaki savunmalarında suçlamaları kabul etmediğini, müştekinin eski sevgilisi olduğunu ve şikâyetinden vazgeçmek için kendisinden para istediğini ileri sürmüştür. Müşteki ise işyerinde alkol aldıktan sonra başvuruçucu ile tanımadığı bir kişinin kendisini zorla odaya kapattığını, başvuruçunun kendisine tecavüz ettiğini beyan etmiştir. Soruşturma aşamasında müştekinin iç çamaşırı ile başvuruçudan alınan biyolojik örneklerle ilgili düzenlenmesi istenen kriminal rapor kovuşturma aşamasında dosyaya ibraz edilmiştir. DNA incelemesiyle ilgili düzenlenen söz konusu kriminal raporda müştekiden alınan svap örnekleri ile başvuruçudan alınan kan örneklerine ilişkin *genotip* özelliklerin karışık olarak bulunduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

8. İkinci celseden itibaren daha önce dinlenmesine karar verilen ve kimlik bilgileri tespit edilen dört farklı tanık mahkeme huzurunda dinlenmiştir. Tanık M.S. müştekinin alkollü olduğunu ve kayıp düştüğünü; tanıklar İ.D. ve V.A. 15-17 kişi birlikte alkol aldıklarını, müşteki ve sanığın yanlarından hiç ayrılmadığını, tanık S.G. ise temizlik yaptığı yerde müştekinin düşüp bayıldığını, müştekinin alkollü olduğunu, sanık ile aralarında ne geçtiğini görmediğini, müştekiyi taksi ile bardan gönderdiğini beyan etmiştir. Soruşturma aşamasında bilgisine başvuruçulan tanık M.K.nın dinlenmesi amacıyla Saruhanlı Asliye Ceza Mahkemesine istinabe yazısı yazılmıştır. İstinabe Mahkemesi tarafından 29/9/2020 tarihinde beyanı alınan tanık M.K. ifadesinde olayın geçtiği işyerinde çalıştığını, işyeri müdürü olan başvuruçunun bir kadın ile yanlarına geldiğini, başvuruçunun kadını duvara yasladıktan sonra birlikte olduklarını, daha sonra birlikte odaya geçtiklerini, bir süre sonra kadının ağlayarak odadan çıktığını, kadının boğaz ve diz bölgesinin kızarmış olduğunu gördüğünü, başvuruçunun da kadının arkasından gittiğini söylemiştir.

9. Altıncı celsede başvuruçunun her iki suç bakımından da cezalandırılması talebini içeren esas hakkındaki mütalaa verilmiştir. Başvuruçucu önceki savunmalarını tekrar ederek müşteki ile rızasıyla birlikte olduğunu beyan etmiştir. Mahkeme; başvuruçunun cinsel saldırı suçundan 10 yıl, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Mağdur beyanları, sanığın [başvuruçucu] tevîl yolu ile katılanla cinsel ilişkiye girdiklerinin kabulü, Bursa Şehir Hastanesi'nin 31/08/2019 tarihli adli raporu ve tanık [M.K.nın] beyanları nazara alındığında; katılanın Görükle'de bulunan T.B. Bar isimli işyerinde çalıştığı, sanığın da aynı işyerinde müdür olarak görev yaptığı, katılanın 30/08/2019 günü saat 22:30 sıralarında T.B. Bar'a gittiği, burada saat 06:00'ya kadar çalıştığı, müşteriler saat 06:00'da ayrıldıktan sonra işyerinde çalışan bütün personelin birlikte alkol almaya başladıkları, bir süre alkol aldıktan sonra sanık T.nin katılanı işyerinde bulunan bir odaya götürerek kapıyı kilitletiği, sonrasında katılanın alkollü olmasından faydalanarak kanepeye yatırap zorla katılanın pantolonunu ve iç çamaşırını çıkardığı, katılanın direnmesine rağmen sanığın cinsel organını katılanın vajinasına sokmak suretiyle nitelikli cinsel saldırıda bulunduğu, katılanın sanığa karşı koyması sırasında basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandığı, yaralamanın diz, kol ve boğaz bölgelerinde olması tanık [M.K.nın] ifadesinin bunu desteklemesi, yaralama bölgelerinin cinsel eyleme yönelik mukavemete karşı direnci kırmak için cebir kullanılabilecek bölgeler olması, olayın bu şekliyle bütünlük ve tutarlılık arz ettiği, dosya kapsamında dinlenen diğer tanıkların olaya ilişkin net görgü ve bilgilerinin olmaması, bazı tanıklar sanık ve mağdurun

hep yanlarında olduğu ve herkesin aynı anda dağıldığı şeklinde beyan vermiş iseler de sanığın cinsel ilişkiye girdiğini kabul etmesi ve tanık [M.K.nın] ifadesinde geçtiği üzere olayın herkes gittikten sonra olduğunu belirtmesi karşısında tanık diğer ifadelerine itibar edilemeyeceği..."

10. Başvurucu, istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra tanığın istinabe mahkemesi tarafından dinlenmesi nedeniyle çelişkilerin kendisine sorulamadığını belirtmiştir. Başvurucunun istinaf talebi, Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesince (İstinaf Dairesi) 29/12/2020 tarihinde esastan reddedilmiş ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden verilen hüküm kesinleşmiştir. Başvurucu, temyiz dilekçesinde tanık M.K.nın mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve tanığa soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay 9. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını 15/3/2022 tarihinde onamıştır. Ceza Dairesi ayrıca istinaf denetimi sonrasında, kesin karar olduğu açıklanan kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden verilen karara karşı yapılan temyiz başvurusunun reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu; kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden nihai hükmü 4/1/2021, cinsel saldırı suçu yönünden ise 24/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; tanık sorgulama hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Cinsel Saldırı Suçu Yönünden Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; gerekçeli kararda ifadelerine yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tanıkların başvurunun hazır bulunduğu duruşmada beyanlarının alındığı, başvurunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği, talimat yolu ile dinlenen tanık beyanlarının tek veya belirleyici delil olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında *tanık* kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve *tanık sorgulama hakkı* ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına

bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (*Atila Oğuz Boyalı* [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; *Selçuk Demir* [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; *AZ. M.* [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; *Baran Karadağ* [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; *Orhan Güleriyüz* [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; *Abdurrahim Balur* [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; *Onur Urbay* [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; *Zekeriya Sevim* [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; *Metin Akdemir (2)* [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; *Uğur Özcan* [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Somut olayda Mahkeme, aleyhe beyanda bulunan tanık M.K.nın İstinabe Mahkemesi tarafından alınan beyanını başvuru ve müdafiiine okumuş ancak tanığın başvuruçunun da hazır bulunduğu duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvuruçunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Dosya kapsamında, müştekiye ait iç çamaşırı üzerinde yapılan DNA incelemesiyle ilgili düzenlenen kriminal raporda müştekiden alınan svap örnekleri ile başvuruçudan alınan kan örneklerine ilişkin *genotip* özelliklerin karışık olarak bulunduğu tespit edilmiştir. 31/8/2019 tarihli adli muayene raporunda ise cinsel istismarın zorla gerçekleştiğine ilişkin müşteki beyanı ile aynı doğrultuda müştekinin kollarında, sol dizinde ve bacaklarında abrazyon tespitlerini içeren değerlendirme söz konusudur. Başvuruçunun müdür olarak görev yaptığı işyerinde çalışan ve Mahkeme huzurunda dinlenen diğer tanıkların ise mağdurun ıslak zemine basmak suretiyle düştüğüne, alkolün etkisiyle bayılıp yere yığıldığına, müşteki ile başvuruçunun ayrı bir yere geçmediklerine dair beyanları da vardır. Başvuruçunun, müşteki ile ilişkiye girdiğini ancak ilişkinin rızaya dayalı olarak gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

20. Açıklanan bu tespitler dışında İstinabe Mahkemesi tarafından dinlenen tanık M.K.nın başvuruçunun bir kadın ile yanlarına geldiğine, başvuruçunun kadını duvara yasladıktan sonra birlikte olduklarına, daha sonra birlikte başka bir odaya geçtiklerine, bir süre sonra kadının ağlayarak odadan çıktığına, kadının boğaz ve diz bölgesinin kızarmış olduğuna ve başvuruçunun da kadının arkasından gittiğine ilişkin beyanları bulunmaktadır.

21. Başvuruçunun müdür olarak çalıştığı işyerinde çalışan ve huzurda dinlenen diğer tanıkların müştekinin olay öncesinde yere düştüğüne ilişkin beyanları nedeniyle müşteki anlatımıyla uyumlu adli muayene raporunun ve yine başvuruçunun müştekiyle rızaya dayalı olarak ilişkiye girdiğine dair beyanı nedeniyle de DNA tespitine ilişkin kriminal inceleme raporunun değerlendirilmesinde tanık M.K.nın beyanlarının önemi ortaya

çıkılmaktadır. Bu kapsamda huzurda dinlenmeyen tanık M.K.nın müştekinin beyanı ve adli rapor ile de örtüşen anlatımları dikkate alındığında tanık M.K.nın beyanlarının eylemin zorla gerçekleştirildiği ve başvurunun cinsel saldırı suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşmasında Mahkemece önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın ifadelerinin mahkûmiyet kararına götürün tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık ifadesini destekleyen başka deliller de vardır. Ancak Mahkemenin başvurunun da tanığa soru sormasına imkân sağlayacak şekilde, başvurunun hazır bulunduğu oturumda ya da Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi gibi vasıtalarla tanığı neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvuru, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Tanığın ses ve görüntülü aktarma yapılarak dinlenmediği, başvuru, tanığa soru sorma hakkının tanınmadığı görülmüştür. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın başvurunun da hazır bulunduğu duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle cinsel saldırı suçuna ilişkin yargılama yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

B. Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Hüseyin Aşkan* ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri, her türlü bilgi ve belge alışverişini gerçekleştirebildikleri vurgulanmıştır. Somut olayda, başvuru müdafinin İstinaf Dairesi kararı UYAP üzerinden 4/1/2021 tarihinde okuduğu ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin nihai karardan haberdar olduğu açıktır. Bu bağlamda nihai kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresinin geçirilmesinden sonra 24/5/2022 tarihinde gerçekleştirilen başvurunun bu kısmının *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Musa Yılmaz Acar* [1. B.], B.No:2013/1664, 16/7/2014, § 53).

29. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararlar ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurusunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Cinsel saldırı suçu yönünden tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Cinsel saldırı suçu yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 15. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/106, K.2020/270) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınaıma imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulunmadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleriyüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

3. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvuru tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

4. Adalet Bakanlığının 26/12/2023 tarihli cevabi yazısı içeriğine göre; Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvuru hakkında nitelikli cinsel saldırı, kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sonucunda 3 Eylül 2019 tarihinde Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianameyle başvuru hakkında ilgili suçlardan ceza davası açılmıştır. İddianamede, başvuru hakkında şu iddialara yer verilmiştir:

"...

...Olaya ilişkin tanıklar M.K. ve S.İ. beyanlarının alındığı,

Tüm dosya kapsamı, müştekinin iddia ve beyanları, tanıklar anlatımı, şüphelinin kaçamaklı savunması, müştekinin beyanıyla uyumlu Bursa Şehir Hastanesince tanzim edilen adli rapor içeriği bir bütün halinde değerlendirilip incelendiğinde; müştekinin şüpheliyle herhangi bir husumetinin bulunmadığı, bu itibarla suç atmasını gerektirecek bir nedeninin bulunmadığı, müştekinin olaya ve oluşa uygun anlatımlarının tanık beyanlarıyla desteklendiği, tüm bu anlatılanlar ışığında şüphelinin müstet suçları işlediği yönünde 5271 sayılı CMK'nun 170/2 maddesinde sayılı, kamu davası açmaya yeterli şüphenin oluştuğu, aynı yasanın 160/2, 170/5 maddeleri uyarınca yapılan araştırmada, şüpheli lehine delil elde edilemediği anlaşılmakla, ..."

İddianamenin Bursa 15. Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından kabul edilmesiyle yargılama aşaması başlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi önündeki yargılama 6 celse sürmüştür. Söz konusu celselerde mağdur, başvuru ve müdafinin ifadeleri ile iddia makamının mütalaası alınmıştır.

15 Ekim 2019 tarihli ilk celsede mağdur ve başvuru beyanda bulunmuş başvuru suçlamaları reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi bir sonraki duruşmada tanık İ.D., V.A, M.K., S.İ., M.S.'nin hazır edilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına karar vermiştir.

24 Aralık 2019 tarihli ikinci celsede tanık İ.D., V.A, , M.S. dinlenilmiştir. Başvuru ve müdafî tanıklara sorular sormuş ve aleyhe beyanları kabul etmediklerini beyan etmişlerdir.

14 Temmuz 2020 tarihli beşinci celsede tanık S.İ. dinlenilmiştir. Başvuru ve müdafî tanığa sorular sormuş ve aleyhe beyanları kabul etmediklerini beyan etmişlerdir.

7 Ekim 2020 tarihli son celsede tanık M.K.'nin talimatla alınan beyanı okunmuştur. Başvuru ve müdafî tanık beyanına karşı beyanda bulunmuştur. Cumhuriyet Savcısı esas hakkında mütalada bulunmuş başvuru ve müdafî mütalaya karşı suçlamaları reddeden beyanlarda bulunmuştur.

Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvuru nitelikli cinsel saldırı suçundan 10 yıl hapis cezası, kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan neticeten 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

" ...

Dosya kapsamı ve mevcut deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde; mağdur beyanları, sanığın tevil yolu ile katılanla cinsel ilişkiye girdiklerinin kabulü, Bursa Şehir Hastanesi'nin 31/08/2019 tarihli adli raporu ve tanık M. K.'ın beyanları nazara alındığında Katılanın Görükle'de bulunan Takıl Bar isimli işyerinde çalıştığı, sanığın da aynı işyerinde müdür olarak görev yaptığı, katılanın 30/08/2019 günü saat 22:30 sıralarında Takıl Bar'a gittiği, burada saat 06:00'ya kadar çalıştığı, müşteriler saat 06:00'da ayrıldıktan sonra işyerinde çalışan bütün personelin birlikte alkol almaya başladıkları, bir süre alkol aldıktan sonra sanık T.nin katılanı işyerinde bulunan bir odaya götürerek kapıyı kilitletiği, ... bazı tanıklar sanık ve mağdurun hep yanlarında olduğu ve herkesin aynı anda dağıldığı şeklinde beyan vermiş iseler de sanığın cinsel ilişkiye girdiğini kabul etmesi ve tanık M.K. ifadesinde geçtiği üzere olayın herkes gittikten sonra olduğunu belirtmesi karşısında tanık diğer tanık ifadelerine itibar edilemeyeceği, sanığın katılanın eski sevgilisi olduğu, birlikte rıza ile ilişki yaşadıkları, katılanın kısıncılık yaptığı ve suçlamayı kabul etmediği şeklindeki savunmalarına mağdur ifadesi, tanık ifadesi ve doktor raporu karşısında itibar edilmeyerek suçtan kurtulmaya yönelik beyanlarda bulunduğu anlaşıldığı, bu haliyle sanığın katılanla nitelikli cinsel saldırıda bulunup bu amaçla hürriyetinden yoksun bıraktığı anlaşıldığından sanığın Cinsel Saldırı ve Kişiyi Hürriyetinden Cinsel Amaçla Yoksun Kılma suçlarından TCK'nın 109/2, 109/5, 102/2, cezalandırılması gerekmiş, sanığın aldığı ceza miktarı, tutuklu kaldığı süre nazara alınarak tutukluluk halinin devamına karar verilmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurmuştur.

...."

Başvurucunun söz konusu karara karşı istinafa kanun yoluna başvurusu üzerine Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza dairesi tarafından 29 Aralık 2020 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir.

Kararın temyiz edilmesi üzerine 15 Mart 2022 tarihinde Yargıtay 9. Ceza Dairesi hükmün onanmasına karar vermiştir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun (CMK) "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri" kenar başlıklı 180. maddesi şöyledir:

"Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

Davayı görmekte olan mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, müdafî veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgililer kendi yargı çevresinde bulunmasa da büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeksizin gereğini yapar.

Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

CMK'nın "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir."

CMK'nın "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin 3. fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafîi birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir."

CMK'nın "Duruşmada okunması zorunlu belge ve tutanaklar" kenar başlıklı 209. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adli sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada okunur.”

CMK'nın “Duruşmada okunmayacak belgeler” kenar başlıklı 210. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.”

CMK'nın “Delilleri takdir yetkisi” kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

Öncelikle tanık dinleme ve sorgulama hakkına ilişkin AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına dikkat çekilmelidir:

Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atıla Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleriyüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır.

Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşırlarken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleriyüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleriyüz, § 40).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet hükmüne esas alındığı bir yargılamanın adillliğini değerlendirirken uyguladığı genel ilkeleri Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık ([BD], B. No: 26766/05, 22228/06, 15/12/2011) ve Schatschaschwili/Almanya ([BD], B. No: 9154/10, 15/12/2015) kararlarında özetlemiştir. Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık kararında belirlenen ve Schatschaschwili/Almanya kararında geliştirilen ilkelere göre somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen ve duruşmada okunulmasıyla yetinilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adillğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 119-125). İkinci olarak okunmasıyla yetinilen tanık beyanlarının karara götürülen tek ya da belirleyici delil olup olmadığına bakılacaktır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 126-147). Üçüncü aşamada, duruşmada sınırlanmayan beyanların kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı sınırlamayı telafi eden ve bir bütün olarak yargılamanın adillğini sağlayan dengeleyici unsurların mevcudiyetine bakılmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, § 147).

Yukarıda belirtilen üç adım birbiriyle ilişki içindedir ve birlikte ele alındığında bu üç ölçüt, duruşmada dinlenmeyen tanık ifadelerinin okunmasıyla yetinilmesinin yargılamanın adillğine halel getirip getirmediğinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Dolayısıyla geçerli neden şartının karşılanıp karşılanmadığı önemli bir ölçüt olmakla birlikte yokluğu tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklinde anlaşılabilir. Bu nedenle bu üç ölçüt, hak ihlalinin olup olmadığı hususunda hangisinin daha belirleyici olduğuna bağlı biçimde farklı bir sıra takip edilerek incelenebilir (Schatschaschwili/Almanya, § 118).

Mevcut başvuruda, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvuru hakkında cinsel saldırı, kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından verilen mahkûmiyet kararında dayanılan mağdur ve tanık beyanları başvuru müdafinin de bulunduğu duruşmalarda dinlenilmiştir. Başvurucu müdafii söz konusu beyanlara yönelik karşı beyanda bulunmuş ve suçlamaları reddetmiştir.

Yargılama sonunda Ağır Ceza Mahkemesi gerekçeli kararında başvuru hakkındaki tüm dosya kapsamındaki delilleri değerlendirerek mahkûmiyet kararı vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi başvuru hakkındaki mahkûmiyet kararında mağdur beyanı yanı sıra dosya kapsamındaki tanık beyanları ve diğer delillere de yer vermiştir. Bu hususun mağdur beyanlarının tek başına veya belirleyici ölçüde hükme esas alınıp alınmadığı konusunda yapılacak incelemede göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

5. Görüldüğü üzere başvuru hakkında verilen mahkûmiyet kararının tek bir beyan veya delile dayalı olduğu söz konusu değildir. Bir yargılamada hangi delil veya hangi tanığın beyanına üstünlük verileceği, delilleri takdir ve değerlendirme ile yetkili olan ilk derece mahkemelerine aittir. Anayasa Mahkemesi keyfilik ve bariz takdir hatası dışında delilleri değerlendirme yetkisine haiz değildir. Başvurucunun iddiaları ile mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında tanıkların duruşmada dinlenmemesinin yargılamanın hakkaniyetini zedelediği de söylenemez.

6. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden, tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye
İrfan FİDAN